

Jaarverslag 2005

Overzicht – Aan de slag met het nieuwe werkprogramma

- 1. Veranderingen volgen en begrijpen*
- 2. Effectieve maatregelen bestuderen*
- 3. Ideeën en ervaringen (mee)delen*
- 4. Onze bijdrage beoordelen*
- 5. Belangrijke gebeurtenissen in 2005*

De Europese Stichting tot verbetering van de levens- en arbeidsomstandigheden is een autonoom orgaan van de Europese Unie, opgericht om bij te dragen tot de formulering van nieuw sociaal beleid en beleid met betrekking tot de arbeidsomstandigheden. Nadere informatie is te vinden op de website van de Stichting: www.eurofound.eu.int.

© Europese Stichting tot verbetering van de levens- en arbeidsomstandigheden, 2006

Voor vertaal- en reproductierechten moet een aanvraag worden ingediend bij de directeur van de Stichting: European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, Wyattville Road, Loughlinstown, Dublin 18, Ierland.

Overzicht – Aan de slag met het nieuwe werkprogramma

2005 was het eerste jaar waarin het nieuwe vierjarenprogramma 2005–2008 werd uitgevoerd. De Stichting ging energiek en ambitieus aan het werk met haar nieuwe programma, „Beter leven en werken in een veranderend Europa”. Zij zette een reeks onderzoeksprojecten op voor de vier prioritaire thema’s: meer en betere werkgelegenheid, evenwicht tussen werk en privé-leven, participatie/partnerschap en sociale cohesie. Aan het eind van het jaar vond er een bijzondere gebeurtenis plaats, namelijk de benoeming van de nieuwe directeur van de Stichting, Jorma Karppinen, die in december met zijn taken is begonnen.

Ten behoeve van het Europese debat leverde de Stichting een schriftelijke bijdrage aan het Groenboek van de Europese Commissie over demografische veranderingen. Daarnaast maakte het Comité van de Regio’s gebruik van de expertise van de Stichting voor zijn advies over industriële herstructurering en demografische veranderingen. Dit advies vloeide voort uit een samenwerkingsstrategie die in 2005 tot stand kwam. Na een eerste seminar in 2004, organiseerde de Stichting in Brussel een tweede uitwisselingsseminar met de attachés voor sociale zaken van de Permanente Vertegenwoordigingen van de EU-lidstaten en de afgevaardigden van de toetredende landen en de kandidaat-lidstaten. De samenwerking met het Europees Parlement werd verstevigd, vooral met een reeks evenementen en presentaties over onderwerpen variërend van herstructurering en het beheer van veranderingen tot arbeidsomstandigheden en de kwaliteit van werk.

In 2005 heeft de Stichting zich verder ingespannen om contacten te leggen met haar partners. Er werden zes bezoeken gebracht in het kader van de Europese promotietoer Kwaliteit van het bestaan, en wel aan Oostenrijk, Hongarije, Ierland, Slovenië, Spanje en Zweden. Daartoe behoorden bilaterale besprekingen met vertegenwoordigers van de overheid en de sociale partners. De bezoeken vormen een goede gelegenheid om de partners van de Stichting te ontmoeten en hen kennis te laten nemen van haar onderzoek, en zullen in 2006 worden voortgezet. De bevindingen van de Europese enquête naar de kwaliteit van het bestaan werden in de nationale en Europese media gepresenteerd. Hiermee werd een groot aantal mensen – naar schatting zes miljoen personen – via de krant, radio en tv bereikt.

Met de bedrijvenenquête naar arbeidstijden en het evenwicht tussen werk en privé-leven werd vooruitgang geboekt. Het veldwerk werd uitgebreid tot zes van de nieuwe lidstaten en er werd met de verslaglegging en analyse begonnen. Aan het eind van het jaar werd een overzicht van de eerste bevindingen van het project aan journalisten gepresenteerd en op internet geplaatst.

Gezien het grote aantal landen en talen waarin de enquête werd gehouden, besloot de Stichting een externe kwaliteitscontroleur in de arm te nemen om het project te bewaken en de uitvoering ervan te begeleiden. Hierdoor werd de enquête verricht overeenkomstig de beste praktijken voor internationale sociale enquêtes.

In 2005 ging de Stichting door met het stroomlijnen van haar publicatieproces. Zij wilde tijdig nauwkeurige onderzoeksbevindingen presenteren waarmee het openbare debat en de besluitvorming op EU-niveau en op nationaal niveau worden ondersteund. In 2005 verschenen enkele toppublicaties, waaronder het *European industrial relations dictionary* (Europees lexicon inzake arbeidsverhoudingen), met daarin 300 termen met kruisverwijzingen op het gebied van werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen, en de EurLIFE-databank, die eenvoudig toegang verschaft tot indicatoren voor levensomstandigheden in Europa. In totaal verzorgde de Stichting 178 publicaties, 10% meer dan in 2004. Op basis van aanbevelingen van een gebruikersenquête maakte de Stichting een nieuw ontwerp voor haar belangrijkste website, waarbij de zoekfunctie en navigatiehulpmiddelen werden verbeterd. De website vormt voor de Stichting het belangrijkste medium om haar onderzoek en bevindingen bekend te maken en dankzij de vernieuwing van de site nam het totale aantal gebruikerssessies significant toe.

In oktober gaf de Stichting de eerste editie van haar nieuwe tijdschrift, *Foundation Focus*, uit, waarin de industriële herstructurering werd behandeld. Het is de bedoeling om in elke editie een onderwerp te bespreken dat in de Europese Unie van groot sociaal en economisch belang is. In een reeks artikelen zal het thema van diverse kanten worden belicht. Het hoofddoel is een bijdrage te leveren aan het debat over de belangrijke vraagstukken betreffende de levens- en arbeidsomstandigheden in Europa op zowel Europees als nationaal niveau.

De raad van beheer van de Stichting onderging in 2005 enkele veranderingen, die werden vastgelegd in een verordening van de Raad waarmee de oorspronkelijke Verordening (EEG) nr. 1365/75 betreffende de oprichting van de Stichting werd bijgewerkt en gewijzigd. Er werd een nieuwe reeks bestuursvoorschriften opgesteld, voornamelijk om de grootte van het besluitvormingsorgaan van de Stichting in verband met de uitbreiding van de Europese Unie aan te passen. De tripartiete structuur blijft gehandhaafd, maar de voormalige raad van beheer heet nu raad van bestuur en vergadert voortaan slechts eenmaal per jaar, naast de jaarlijkse groepsbijeenkomsten. Bovendien heeft het presidium meer besluitvormingsbevoegdheden gekregen. De Stichting regelde haar zaken uitermate doeltreffend, wat onder meer blijkt uit het feit dat zij, net als in 2004, het totale begrotingsbedrag heeft besteed.

In 2005 werkte de Stichting harder dan voorheen aan het ontwerpen van een nieuwe methode voor de verslaglegging en analyse van informatie op het gebied van kwaliteit van werk en werkgelegenheid, arbeidsverhoudingen en herstructurering. Het nieuwe netwerk van onderzoekers in dertig Europese landen zal informatie en nieuws toespelen aan de drie monitoringinstrumenten van de Stichting: de Europese Waarnemingspost arbeidsverhoudingen (EIRO), het Europees Waarnemingscentrum voor arbeidsomstandigheden (EWCO) en de monitor van de Europese herstructurering (ERM). Deze nieuwe manier van werken, die in maart 2006 van kracht wordt, heeft tot doel een grotere synergie te bewerkstelligen tussen alle afdelingen van de Stichting en ervoor te zorgen dat de overlappingsen die momenteel procesmatig en inhoudelijk tussen de afzonderlijke netwerken bestaan, tot het verleden gaan behoren. Deze werkwijze werd ook gezien als een middel om via betere stroomlijning in de groeiende behoeften van de klanten van de Stichting te voorzien, die na de uitbreiding bovendien in aantal zijn toegenomen. Het nieuwe netwerk zal ook helpen het nationale beleidsdebat te voeden en de kennis van de Stichting onder het grote publiek te verspreiden.

In het afgelopen jaar ging de tweede fase van het programma voor ontwikkeling van human resources, dat gericht is op een meer participatieve en transparante aanpak van het prestatiebeheer, van start. Hiermee wordt beoogd het personeel van de Stichting meer mogelijkheden te bieden en ervoor te zorgen dat het zich volledig kan ontplooiën. Tevens ging de Stichting over tot de toepassing van het onlangs gewijzigde Statuut van de ambtenaren van de Europese Gemeenschappen, zodat haar personeel dezelfde rechten en plichten kreeg als de medewerkers van de overige EU-instellingen.

Veranderingen volgen en begrijpen

1

Veranderingen volgen en begrijpen is de eerste van de drie kerntaken die de Stichting in haar nieuwe werkprogramma voor 2005–2008 heeft beschreven. Veranderingen worden gevolgd door haar Europese informatienetwerken, op grond van informatie die door correspondenten in alle lidstaten wordt aangeleverd, alsmede door haar uitgebreide, pan-Europese enquêtes. De netwerken verzamelen nationale gegevens in de lidstaten en in de toetredende landen en de kandidaat-lidstaten; de enquêtes verschaffen gegevens voor analyse uit de 25 lidstaten en enkele andere landen, over een breed scala aan onderwerpen die te maken hebben met de vier hoofdthema's van de Stichting. Aanvullende informatie is afkomstig uit twee andere bronnen: EurLIFE, een online databank die statistische informatie verschaft over de kwaliteit van het bestaan van Europese burgers, en een online-lexicon, het *European industrial relations dictionary* (Europees lexicon inzake arbeidsverhoudingen).

Netwerken

De drie netwerken – de Europese Waarnemingspost arbeidsverhoudingen (EIRO), de monitor van de Europese herstructurering (ERM) en het Europees Waarnemingscentrum voor arbeidsomstandigheden – zijn van wezenlijk belang voor de monitoringactiviteiten van de Stichting. De verslaglegging en analyse van deze netwerken op internet vormen nog steeds een nuttige, actuele en betrouwbare informatiebron voor de doelgroep van de Stichting. Voor alle netwerken golden de volgende zaken in 2005 als hoogtepunten: de dekking ervan werd uitgebreid tot meer landen en er werden voorbereidingen getroffen voor het nieuwe geconsolideerde informatienetwerk dat in maart 2006 operationeel zal worden.

Europese Waarnemingspost arbeidsverhoudingen

EIRO ging in 2005 zijn achtste jaar in. De online databank bleef een belangrijke bron van nieuws en analyse voor de doelgroep van sociale partners en overheden, de Europese Commissie, het Europees Parlement en andere Europese instellingen. In heel 2005 werd intensief gebruikgemaakt van de EIRO-databank; het gemiddeld aantal gebruikerssessies per maand steeg van 176 088 in 2004 tot 195 554 in 2005 – een toename van 11%.

Het verslag *Industrial relations developments in 2004* (Ontwikkelingen in de arbeidsverhoudingen in 2004) werd in samenwerking met de Europese Commissie gepubliceerd. Het verslag biedt een vergelijkend overzicht van de belangrijkste gebeurtenissen en vraagstukken op het terrein van de arbeidsverhoudingen, zowel op nationaal als op Europees niveau. In het verslag worden de voornaamste activiteiten op het gebied van de Europese sociale dialoog en de wetgeving en het beleid inzake werkgelegenheid uiteengezet. Ook worden de belangrijkste kwesties die bij collectieve onderhandelingen aan bod komen, bestudeerd: lonen, arbeidstijden, baanzekerheid, gelijke kansen en opleiding. Acht vergelijkende onderzoeken en zes thematische artikelen werden online gepubliceerd, evenals vergelijkend actueel nieuws over arbeidstijden en loonontwikkelingen in Europa.

Begin 2005 werd de EIRO-website onderworpen aan een gebruikersenquête, een beoordeling door internetdeskundigen en een bruikbaarheidstest. De uitkomsten van de gebruikersenquête waren over het algemeen positief. De gebruikers vonden de informatie op de website in hoge mate bruikbaar en betrouwbaar. De gebruikers wezen op de noodzaak de zoekfunctie te verbeteren en deze verbeterde functionaliteit wordt nu geïmplementeerd.

Het onderzoek van de webdeskundigen had tot doel inzicht te verkrijgen in hoe effectief EIRO zijn vaste publiek bedient. Als onderdeel van dit proces werd in juli in Brussel een bijeenkomst gehouden van een focusgroep bestaande uit vertegenwoordigers van de sociale partners, overheden, EU-instellingen, deskundigen en internationale organisaties. De groep sprak uitgebreid over de kwaliteit die EIRO zijn vaste publiek bood, over hoe de dienstverlening en de kwaliteit van artikelen en onderzoeken kon worden verbeterd en over andere actuele en toekomstige uitdagingen.

Monitor van de Europese herstructurering

In 2005 begon de Monitor van de Europese herstructurering (ERM) aan zijn vierde jaar. De ERM beoogt te beschrijven in welke mate er binnen Europese bedrijven herstructurering plaatsvindt en hoeveel banen als gevolg daarvan verloren gaan of worden gecreëerd. De monitor verschaft informatie over afzonderlijke gevallen van herstructurering en maakt het mogelijk statistieken samen te stellen waarmee landen, sectoren en soorten herstructurering met elkaar kunnen worden vergeleken. Correspondenten volgen dagelijks de berichtgeving in de nationale pers om informatie over bedrijfsherstructureringen te verzamelen. In 2004 besloeg de ERM slechts achttien landen; in 2005 werd het werkkterrein van de ERM uitgebreid tot alle 25 EU-lidstaten en de toetredende landen Roemenië en Bulgarije.

Eind 2005 bevatte de ERM-databank informatie over 3 781 gevallen van herstructurering, waarvan 1 555 in dat jaar waren toegevoegd. Interessant is dat het in 40% van de geregistreerde gevallen een bedrijfsuitbreiding betreft, waarmee nieuwe werkgelegenheid werd geschapen. In 2004 gold dat voor nog geen 20% van de gevallen. In 2005 werd echter ook het verlies van meer dan 520 000 banen als gevolg van herstructureringsactiviteiten aangekondigd, terwijl er slechts 370 000 nieuwe banen werden gecreëerd. Er werden vier edities van *ERM quarterly* gepubliceerd: het online tijdschrift analyseert trends in specifieke sectoren en vestigt in elke editie de aandacht op de herstructureringsactiviteiten in een specifiek land en binnen twee bedrijven.

Gezien de aard van de toegepaste methode weerspiegelen de cijfers van de ERM algemene trends en wordt er geen volledig en nauwkeurig verslag gedaan van de herstructureringsactiviteiten in Europese bedrijven. Bij de verzameling van de gegevens wordt de aandacht uitsluitend gericht op grote multinationale ondernemingen, aangezien de activiteiten in kleine ondernemingen en microbedrijven buiten beschouwing worden gelaten. Verder is er een onvermijdelijke informatiekloof, omdat uitsluitend bedrijfsaankondigingen worden geregistreerd en niet het werkelijke verlies aan banen. Het is namelijk mogelijk dat een bedrijf zijn aangekondigde plan na onderhandelingen met werknemers en vakbonden niet uitvoert. Het Europees Waarnemingscentrum voor het veranderingsproces (EMCC), dat deel uitmaakt van de Stichting, wil onderzoeken hoe deze kloof in 2006 kan worden overbrugd, waarbij statistische en administratieve gegevens zullen worden gebruikt om de bevindingen van de ERM te verifiëren.

Europees Waarnemingscentrum voor arbeidsomstandigheden

Het Europees Waarnemingscentrum voor arbeidsomstandigheden (EWCO) ging in 2005 zijn tweede jaar in. Het EWCO vormt in wezen een op het web gebaseerde informatiebron over vraagstukken die te maken hebben met kwaliteit van werk en werkgelegenheid in Europa. Het netwerk van nationale correspondenten van het waarnemingscentrum zorgt voor een regelmatige toevoer van nieuws en verslagen over nationale gegevens van de enquête naar de arbeidsomstandigheden, en maakt een vergelijkende analyse van geselecteerde thema's. In 2005 werd het netwerk uitgebreid met vier nieuwe correspondenten voor Bulgarije, Hongarije, het Verenigd Koninkrijk en Roemenië. In totaal zijn er nu zestien nationale correspondenten en een EU-correspondent.

In 2005 publiceerde het EWCO verslagen over specifieke onderwerpen, die gezamenlijk door de correspondenten werden opgesteld. Het betrof arbeidsgerelateerde stress, het combineren van gezin en voltijdwerk en het effect van opleiding op de inzetbaarheid. Het EWCO publiceerde verder twaalf nieuwe nationale verslagen met enquêtegegevens. Deze verslagen, gebaseerd op de bronnen van de enquête naar de arbeidsomstandigheden, bevatten gegevens die de eigen enquêtegegevens van de Stichting op EU-niveau aanvullen. Er worden tevens waardevolle handvatten aangereikt voor de te hanteren methode voor het opstellen van vragenlijsten voor de volgende Europese enquêtes naar de arbeidsomstandigheden. In 2005 publiceerde het EWCO tevens zijn *Annual Review of Working Conditions in the EU: 2004–2005* (Jaarlijkse evaluatie van de arbeidsomstandigheden in de EU: 2004–2005), waarin relevante ontwikkelingen op het gebied van wetgeving en beleid worden beschreven en trends op de werkplek worden bestudeerd.

Enquêtes

Met haar drie grootschalige, vergelijkende enquêtes – de Europese enquête naar de arbeidsomstandigheden, de Europese enquête naar de kwaliteit van het bestaan (EQLS) en de bedrijvenenquête naar arbeidstijden en het evenwicht tussen werk en privé-leven – beoogt de Stichting belangrijke vraagstukken en trends in de levens- en arbeidsomstandigheden van de Europese burgers in kaart te brengen. Na de uitbreiding zijn de enquêtes ook gehouden in de nieuwe lidstaten, de kandidaat-lidstaten en de toetredende landen. In 2005 werd het veldwerk voor de vierde Europese enquête naar de arbeidsomstandigheden verricht, de resultaten van de eerste Europese enquête naar de kwaliteit van het bestaan werden aan verdere analyse onderworpen en het veldwerk voor de eerste bedrijvenenquête werd uitgebreid met zes nieuwe lidstaten.

Europese enquête naar de arbeidsomstandigheden

Het veldwerk voor de vierde enquête naar de arbeidsomstandigheden werd van september tot november 2005 verricht; de eerste resultaten worden in het tweede kwartaal van 2006 verwacht. In totaal namen 31 landen deel, waaronder alle 25 lidstaten van de EU, en werden 29 648 Europese werknemers afzonderlijk ondervraagd.

Deze enquête werd al eerder gehouden in 1990, 1995 en 2005 en zal een waardevol beeld geven van het werken in Europa in 2005. Tevens zal duidelijk worden met welke veranderingen de werknemers de afgelopen vijftien jaar te maken hebben gehad en hoe hun arbeidsomstandigheden zich in die periode hebben ontwikkeld. De enquête vormt voor Europese beleidsmakers de enige bron van geharmoniseerde gegevens over talrijke belangrijke indicatoren van het arbeidsleven. De enquête biedt een tegenwicht aan het ontbreken van nationale gegevens in veel landen en vormt een basis voor internationale vergelijking.

De vragenlijst van de vierde enquête behelst goeddeels dezelfde kernthema's als de vorige enquêtes: arbeidstijden, psychosociale risico's vanwege het werk, de werkorganisatie, enzovoorts. De Stichting heeft wat deze thema's betreft inmiddels een unieke reeks gegevens over een langere periode verzameld op zowel Europees, nationaal als sectoraal niveau. Op bepaalde terreinen werd in 2005 het toepassingsgebied van de enquête uitgebreid, zodat nu ook vragen werden gesteld over de werkplek, de mate waarin arbeid buiten de werktijden wordt verricht en de betekenis en voldoening die mensen aan het werk ontleen. Tevens werden bestaande vragen over het gebruik van technologie op het werk en over arbeidsgerelateerde opleidingen gewijzigd of uitgebreid om tot uiting te brengen dat deze kwesties in het leven van veel werknemers een steeds grotere rol zijn gaan spelen. Met deze herzieningen van de vragenlijst en de procedures voor kwaliteitscontrole die zijn opgesteld voor het opzetten en uitvoeren van de enquête en voor de gegevensverwerking, moeten meer gegevens kunnen worden verzameld en moet er een meer solide basis worden verschaft voor de toekomstige analyse van de arbeidsomstandigheden in Europa.

De enquête heeft in de afgelopen vijftien jaar grote invloed gehad. Dat de enquête erg belangrijk wordt geacht, blijkt onder meer uit het feit dat twee niet-EU landen – Noorwegen en Zwitserland – op eigen kosten meedoen. Tevens blijkt dit uit de mate waarin de enquêtegegevens worden geciteerd in onderzoeks- en beleidspublicaties; een andere indicatie is het aantal malen (meer dan 300 verzoeken sinds 2002) dat reeksen gegevens van de enquête werden opgevraagd door nationale en internationale organisaties, waaronder de Europese instellingen, regeringen van de lidstaten, sociale partnerorganisaties, de OESO en de IAO.

Het uiteindelijke doel van de enquête is een accuraat beeld te geven van het werken in Europa in 2005, betrouwbare gegevens ten behoeve van de Europese beeldvorming te verschaffen en de Europese Unie te helpen haar belofte waar te maken om „meer en betere banen” te scheppen. Met de verslaglegging over de uitkomsten van de vierde enquête zal in 2006 worden begonnen. De bevindingen kunnen een aanzienlijke bijdrage leveren aan het debat over de Europese arbeidsomstandigheden en de kwaliteit daarvan sterk verbeteren.

Europese enquête naar de kwaliteit van het bestaan

De Europese enquête naar de kwaliteit van het bestaan (European Quality of Life Survey, EQLS) werd voor het eerst gehouden in 2003, en wel in 28 landen (25 lidstaten en drie kandidaat-lidstaten). De volgende zaken worden onderzocht: werkgelegenheid, inkomen, onderwijs, huisvesting, gezin, gezondheid, evenwicht tussen werk en privé-leven, welbevinden en de kwaliteit van de samenleving zoals die wordt ervaren. In 2005 werden diepgaande analyses van de gegevens van de Europese enquête naar de kwaliteit van het bestaan gepubliceerd in een serie verslagen waarin drie onderwerpen werden behandeld: inkomensongelijkheid en -verlies; gezinnen, werk en sociale netwerken; welbevinden, geluk en het gevoel erbij te horen. Een vierde verslag over huisvesting en de plaatselijke omgeving zal in 2006 worden uitgebracht.

De bevindingen van de enquête werden via presentaties tijdens nationale en internationale evenementen bekendgemaakt. Zo werd in mei een document getiteld *Demographic changes in Europe: implications for family policy* (Demografische veranderingen in Europa: implicaties voor het gezinsbeleid) gepresenteerd op een bijeenkomst van het deskundigencomité voor kinderen en gezinnen van de Raad van Europa. In maart werden de enquêteresultaten over het evenwicht tussen werk en privé-leven meegedeeld op een internationale conferentie die was georganiseerd door het CBAF in Denemarken, het centrum dat zich specifiek met deze materie bezighoudt. In november werden de uitkomsten van de enquête betreffende inkomensongelijkheid en -verlies gepresenteerd tijdens een conferentie over *The Future of the European Social Model: A German Perspective* (De toekomst van het Europees sociaal model, gezien vanuit Duits perspectief), die was georganiseerd door het Duitse ministerie van Gezinnen, Ouderen, Vrouwen en Jongeren.

In december organiseerde het WZB (onderzoekscentrum voor sociale wetenschappen in Berlijn) samen met de Stichting een wetenschappelijke conferentie waar artikelen werden beoordeeld die waren gebaseerd op de EQLS. Als vervolg op de conferentie zal een aantal wetenschappelijke documenten over de kwaliteit van het bestaan worden gepubliceerd.

De promotietoer Kwaliteit van het bestaan van de Stichting deed dit jaar zes hoofdsteden aan: Wenen, Boedapest, Madrid, Ljubljana, Dublin en Stockholm. De analyse van de eerste enquête naar de kwaliteit van het bestaan zal in 2006 worden gecompleteerd met nog eens vier diepgaande onderzoeken van de enquêtegegevens.

Momenteel worden de enquêtegegevens gebruikt voor een verslag over de kwaliteit van het bestaan in Bulgarije en Roemenië en het eerste verslag van de Noorse enquête (die in 2004 met behulp van de vragenlijst van de Stichting is gehouden) gaat in het bijzonder over de kwaliteit van leven van gehandicapten in Europa.

Bedrijvenenquête naar arbeidstijden en het evenwicht tussen werk en privé-leven

Het veldwerk voor de eerste enquête van de Stichting naar arbeidstijden en het evenwicht tussen werk en privé-leven werd in 2004 verricht in bedrijven in de voormalige EU-15. In 2005, toen er fondsen beschikbaar kwamen, breidde de Stichting het veldwerk uit naar zes van de lidstaten die in 2004 tot de EU toetraden: Cyprus, Tsjechië, Hongarije, Letland, Polen en Slovenië. De enquête vormt een aanvulling op de bestaande gegevens van de Stichting over arbeidstijden, en het onderzoek dat de Stichting op dit terrein heeft verricht. Het ging hierbij met name om gegevens over individuele werknemers. De verslaglegging en analyse van het project vonden plaats in 2005, waarbij aan het eind van het jaar enkele eerste essentiële resultaten online werden gepubliceerd.

In de tweede fase, met zes nieuwe lidstaten, werd dezelfde methode gehanteerd als voorheen. De gekozen onderzoekseenheid was de lokale vestiging; de enquête had betrekking op alle economische sectoren, behalve de landbouw, en was representatief voor alle bedrijven met ten minste tien werknemers; daarnaast was de steekproef gestratificeerd naar omvang van het bedrijf en globale economische sector.

De enquête richtte zich op arbeidstijdregelingen die de werknemers in belangrijke mate konden helpen een bevredigend evenwicht tussen werk en privé-leven te bereiken. Daarbij valt te denken aan deeltijdarbeid; langere werktijden (met meer keuzemogelijkheden); flexibele arbeidstijdregelingen, waaronder werktijdrekeningen; overwerk; ouderschapsverlof; geleidelijke en vervroegde uittreding; en maatregelen om het evenwicht tussen werk en privé-leven te bevorderen.

De respondenten waren hoge leidinggevendenden met verantwoordelijkheid voor medewerkers en onafhankelijke vertegenwoordigers van werknemers. In totaal werden leidinggevendenden in meer dan 21 000 bedrijven telefonisch ondervraagd; in 25% van deze bedrijven werd ook een vertegenwoordiger van de werknemers geïnterviewd. Voor de zes landen waar de enquête in 2005 werd gehouden, werden twee extra achtergrondvragen toegevoegd: er werd gevraagd of het om een binnenlands of buitenlands bedrijf ging en of het bedrijf was opgericht tijdens de overgang naar een markteconomie.

Op basis van de volledige reeks van gegevens (voor alle 21 landen) werd in 2005 begonnen met de verslaglegging en analyse, hetgeen in 2006 zal resulteren in de publicatie van een eerste beschrijvend overzichtsverslag. Dit zal worden gevolgd door een serie meer gedetailleerde verslagen over specifieke regelingen (deeltijdarbeid, uitgebreide werktijden, ouderschapsverlof, vroegtijdige en geleidelijke uittreding), waarin de onderzoeksgegevens zullen worden geanalyseerd en met behulp van ander relevant onderzoek in de juiste context zullen worden geplaatst. Deze verslagen zullen naar verwachting in de tweede helft van 2006 beschikbaar komen.

Eurobarometer-enquête naar banen en mobiliteit

In 2005 werd de samenwerking met het directoraat-generaal Werkgelegenheid, sociale zaken en gelijke kansen van de Europese Commissie voortgezet op het vlak van de analyse en publicatie van de resultaten van de Eurobarometer-enquêtes over onderwerpen die voor de Stichting van belang zijn, zoals ICT op het werk, sociaal kapitaal en het gebruik van tijd in het arbeidsleven. De Stichting is bezig de gegevens te analyseren van een Eurobarometer-enquête naar banen en regionale mobiliteit en was ook betrokken bij het opstellen van de vragenlijst. De enquête bestaat uit een vijftigtal vragen, die in de vorm van persoonlijke interviews in alle 25 lidstaten werden gesteld. Er zijn ongeveer 23 000 vraaggesprekken opgenomen. De verslagen die uit dit project voortvloeien, dienen ter ondersteuning van het Europees Jaar van de mobiliteit van werknemers (2006) en van het hoofdstuk over de sociale dimensie van mobiliteit voor alle burgers in het Verslag over de sociale situatie 2007 van de Commissie. Daarnaast vormen de verslagen voor de Stichting een hulpmiddel voor diepgaander onderzoek naar beroepsmobiliteit en naar het verkeer van werknemers tussen regio's en landen. Het doel is:

- de geografische en arbeidsmarktmobiliteit in Europa uitvoerig te beschrijven;
- de stimulansen en hinderpalen voor mobiliteit in Europa te analyseren;
- de economische en maatschappelijke effecten van mobiliteitspatronen in Europa vast te stellen.

EurLIFE

EurLIFE, de databank van de Stichting met statistische indicatoren voor de kwaliteit van het bestaan, werd in juni 2005 gelanceerd en omvat de 25 EU-lidstaten plus Bulgarije, Roemenië en Turkije. Het bevat de best beschikbare gegevens van gepubliceerde EU-bronnen en van de eigen enquêtes van de Stichting in verband met meer dan 120 sociale indicatoren op de twaalf terreinen die te maken hebben met de kwaliteit van het bestaan: onderwijs, werkgelegenheid, milieu, gezin, gezondheid, huisvesting, welbevinden, vrije tijd, inkomensverlies, veiligheid, sociale participatie en vervoer. Dit nieuwe instrument stelt de gebruikers in staat de door hen benodigde grafieken en tabellen te maken en helpt op die manier trends en ontwikkelingen in de kwaliteit van het bestaan van de Europeanen in kaart te brengen.

<http://www.eurofound.eu.int/areas/qualityoflife/eurlife/index.php>

European industrial relations dictionary (Europees lexicon inzake arbeidsverhoudingen)

Het *European industrial relations dictionary* is een gebruiksvriendelijke online-tool en omvat de meest gangbare termen op het gebied van de werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen in Europa. Het bestaat uit bijna 300 alfabetisch geordende ingangen, die definities en contextuele informatie bevatten, evenals koppelingen naar juridische documenten en jurisprudentie van de EU. De definities zijn aangepast aan de jongste politieke en institutionele ontwikkelingen binnen de Europese Unie – bijvoorbeeld het Verdrag tot vaststelling van een Grondwet voor Europa.

Dit lexicon verschaft een waardevol inzicht in de theorie en praktijk van de Europese arbeidsverhoudingen; een dergelijk inzicht moet ten goede komen aan de leden van vakbonden en werkgeversorganisaties, ambtenaren van nationale overheden en internationale organisaties en onderzoekers.

De sociale partners beschouwen het *European industrial relations dictionary* als een waardevol hulpmiddel om een goed begrip te krijgen van arbeidsverhoudingen in een specifiek Europese context. De eerste feedback van gebruikers over de reikwijdte, kwaliteit en toegankelijkheid van de informatie is positief.

De waarnemend directeur van de Stichting, Willy Buschak, lanceerde het *European industrial relations dictionary* op 30 november 2005, in aanwezigheid van commissaris Špidla en zijn opvolger, Jorma Karppinen. Het lexicon is Engelstalig en kan gratis online worden geraadpleegd. Het zal regelmatig worden geactualiseerd.

<http://www.eurofound.eu.int/areas/industrialrelations/dictionary/index.htm>

In de kijker

Kwaliteitscontrole van enquêtes

Het uitvoeren van internationale enquêtes in een groot aantal landen en in meer dan dertig verschillende talen of taalvarianten, is vanuit logistiek en organisatorisch oogpunt bijzonder lastig. Vanaf de aanvang van het project heeft de Stichting ernaar gestreefd de Europese enquête naar de arbeidsomstandigheden 2005 volgens de beste gebruiken op het gebied van internationaal sociaal onderzoek uit te voeren.

Hiertoe contracteerde de Stichting een externe kwaliteitscontroleur om een gedetailleerd kader voor kwaliteitsborging op te zetten. Tot de taken van de controleur behoorden ook het bieden van voortdurende begeleiding in elke projectfase, vanaf de opstelling van de aanbestedingsspecificaties en de gegevensverzameling tot de laatste redactie en opschoning van de gegevens. Onderdelen die specifiek bedoeld zijn om de kwaliteit van de editie 2005 van de enquête te controleren, worden hieronder beschreven.

Opzet van de vragenlijst

Een team van nationale deskundigen op het gebied van arbeidsomstandigheden uit de meeste EU-lidstaten en uit EU-instellingen en internationale instellingen (Eurostat, Europese Commissie, OESO, IAO) heeft meegewerkt aan de totstandkoming van de vragenlijst. In 2004 en 2005 werden vier deskundigenbijeenkomsten gehouden, die resulteerden in een uitbreiding van het toepassingsgebied van de vragenlijst, zodat nu ook onderwerpen als arbeidslocatie, de betrokkenheid van de werknemer bij het werk en het arbeidsgerelateerde gebruik van e-mail en internet aan de orde kwamen. Tijdens de bijeenkomsten werd ook de genderdimensie van de vragenlijst beoordeeld.

Vertaling van de vragenlijst

Om mogelijke taalproblemen te herkennen en op te lossen, werd de vragenlijst aan twee afzonderlijke vertaalprocessen onderworpen: de eerste vertaling vanuit de Engelse brontekst in de afzonderlijke talen en een onafhankelijke terugvertaling naar het Engels. Vervolgens werden de definitieve vertalingen beoordeeld door nationale deskundigen die bij de totstandkoming van de vragenlijst betrokken waren. Om het vertaalproces te vergemakkelijken, stelde het personeel van de Stichting een uitgebreid lexicon samen van termen op het gebied van de arbeidsomstandigheden die in de vragenlijst worden gebruikt.

Projectbeheersysteem

Om in alle fasen van het proces de transparantie te waarborgen, maakte de belangrijkste gegevensleverancier gebruik van een direct, op het web gebaseerd projectbeheersysteem voor de enquête, inclusief een systeem voor de vertaling van de vragenlijst. Hierdoor had het personeel van de Stichting gedurende de ontwikkeling en uitvoering rechtstreeks toegang tot alle projectinformatie.

Veldwerkdocumentatie en enquêtetoezicht

De Stichting keurde alle documenten ter voorbereiding van het veldwerk (de geplande steekproeven, de instructies en het handboek voor de interviewers en de vragenlijst) goed voordat het eigenlijke veldwerk begon. Tijdens het verzamelen van de gegevens stelde de belangrijkste leverancier wekelijks veldwerkverslagen op. Daarnaast vergezelde het personeel van de Stichting in het begin van deze fase de interviewers op hun veldbezoeken in acht landen, waardoor zij bepaalde problemen konden constateren en oplossen.

Verwerking en weging van gegevens

Om te garanderen dat de oorspronkelijke interviewgegevens correct waren ingevoerd, werd 10% van de vragenlijst aan een controle onderworpen. Tevens werd voor elk land 10% van de adressen en vraagg gesprekken gecontroleerd. De onafhankelijke kwaliteitscontroleur zorgde er eveneens voor dat de technische aspecten van de gegevensverwerking volgens de beste praktijken werden uitgevoerd.

Definitieve enquêtedocumentatie

Ten behoeve van het project werd een definitieve enquêtedocumentatie samengesteld, waaronder aparte coderings- en steekproefverslagen, een rapport over het redigeren en opschonen van gegevens, een technisch verslag over het veldwerk en de gehanteerde methode, vragenlijsten in alle talen en een eindrapport over kwaliteitscontrole.

Begin 2006 zal in een beperkt aantal landen een nastudie worden uitgevoerd. Samen met de bovengenoemde processen zal dit leiden tot een reeks enquêtegegevens die gebruikt kunnen worden als een betrouwbare bron voor de analyse van Europese arbeidsomstandigheden.

<http://www.eurofound.eu.int/ewco/surveys/index.htm>

2

Effectieve maatregelen bestuderen

De tweede kerntaak van de Stichting voor 2005–2008 is het bestuderen van effectieve maatregelen. In haar strategische vierjarenprogramma *Beter leven en werken in een veranderend Europa* stelde de Stichting de vier hoofdthema's vast waarnaar diepgaander onderzoek moet worden verricht: werkgelegenheid; evenwicht tussen werk en privé-leven; arbeidsverhoudingen en partnerschap; en sociale cohesie. In het werkprogramma voor 2005 werden binnen deze globale thema's nieuwe onderwerpen onderzocht, waarbij werd voortgebouwd op eerder verzamelde kennis.

Vooruitkijkend is het zaak om relevante begrippen te definiëren en kennisleemten op te sporen – een taak waarvoor zowel interne als externe middelen nodig zijn. Een dergelijke aanpak verschaft een solide basis voor het kiezen van een geschikte methode. Op basis van deze bevindingen zal de Stichting in staat zijn te laten zien en te analyseren welke maatregelen effectief zijn.

In 2006 zal de Stichting normen ontwikkelen ten behoeve van methodieken voor casestudies. De Stichting kent een lange traditie op dit terrein. Met dit project wordt beoogd een serie kwaliteitsnormen af te spreken voor het uitvoeren van transnationale casestudies. Dit past in de strategie van de Stichting om de hoge kwaliteit van haar normen in al haar onderzoekswerkzaamheden te stroomlijnen.

Meer en betere werkgelegenheid

Innovatief beheer van herstructureringen

Het Europees Waarnemingscentrum voor het veranderingsproces (EMCC) houdt zich bezig met de vraag hoe bedrijven beter op veranderingen kunnen reageren en deze in goede banen kunnen leiden. In 2005 publiceerde het EMCC enkele diepgaande casestudies waarin methoden werden vastgesteld om de negatieve sociale gevolgen van bedrijfsherstructureringen tot een minimum te beperken. De studies laten een aantal trends zien die kenmerkend zijn voor het innovatieve beheer van herstructureringen.

Steu maatregelen zijn steeds vaker gericht op de overplaatsing van werknemers binnen het bedrijf en niet op genereuze afvloeiingspremies en regelingen voor vroegtijdige uittreding. In één geval werd vrijwillig ontslag niet alleen aangemoedigd in de bedrijfsafdeling die zou worden overgeplaatst, maar onder het gehele personeel. Dit bood degenen van wie de baan werd overgeplaatst, de mogelijkheid binnen het bedrijf te blijven werken, maar wel in een andere functie en op een andere locatie. Voor een dergelijke aanpak is het noodzakelijk dat ondernemingen de vaardigheden van hun werknemers nauwkeurig afstemmen op de behoeften van het bedrijf.

In een aantal andere gevallen werd voor elke werknemer een individuele oplossing gezocht. Dit kost meer tijd dan de rechtstreekse onderhandelingen over afvloeiingsregelingen: het duurt doorgaans 12–18 maanden. Het omvat ook begeleiding, zoeken naar werk, omscholing en steeds vaker ondersteuning bij het opzetten van nieuwe bedrijven door werknemers. De ondernemingen beweerden echter dat dit hun minder kostte en dat het de bedrijfsvoering minder sterk ontwrichtte, waardoor het beter was voor hun concurrentievermogen en imago.

Vertrouwen en samenwerking tussen alle partijen worden als cruciale factor voor succes genoemd, zowel ten aanzien van de interne arbeidsverhoudingen als de omgang met externe instanties. Er werd een voorbeeld gegeven van een failliete onderneming die de arbeidsmarktinstanties en de vakbonden de informatie verstrekke die zij nodig hadden om onmiddellijk uitkeringen te laten uitbetalen en voor elke werknemer een op maat gemaakt ondersteuningsprogramma te starten. Het gevolg was dat de voormalige werknemers hun vertrouwen in de onderneming behielden; toen een koper was gevonden, waren zij bereid naar het bedrijf terug te keren en hun vaardigheden en expertise in te zetten, die moeilijk te vervangen zouden zijn geweest. Een tweede voorbeeld betrof de gezamenlijke inspanningen die de lokale overheid en het bedrijf dat zou gaan sluiten, zich getroostten om de verlaten locatie nieuw leven in te blazen, waardoor nieuwe mogelijkheden werden geschapen voor de mensen die hun baan waren kwijtgeraakt.

Voor alle onderzochte gevallen van herstructurering gold dat van alle partijen flexibiliteit en creativiteit werd gevraagd om tot aanvaardbare oplossingen te komen.

Oprichting van nieuwe bedrijven en ondernemerschap na herstructurering

De werkgelegenheidsdoelstellingen van Lissabon kunnen onder meer worden gehaald door de oprichting en groei van nieuwe bedrijven te ondersteunen. Het onderzoek *Business creation as a result of restructuring processes* (Oprichting van bedrijven als gevolg van herstructureringsprocessen) dat in 2005 door het Europees Waarnemingscentrum voor het veranderingsproces (EMCC) werd verricht, ging over het opzetten van bedrijven na herstructurering.

Steeds vaker worden werknemers die werkloos dreigen te raken, aangemoedigd een eigen bedrijf te starten. In maatschappelijk verantwoorde herstructureringsplannen vindt men daartoe vaak steunmaatregelen. Genoemd onderzoek betrof zes gevallen van geslaagde bedrijfsherstructureringen: één in Frankrijk, Duitsland, Nederland, Polen, Spanje en het Verenigd Koninkrijk. In november besprak de Stichting deze gevallen in een seminar voor leden van haar bedrijvennetwerk. Daarbij werd een aantal strategieën benadrukt die hielpen het banenverlies zo veel mogelijk te beperken, waaronder management buy-outs, steunverlening door intermediaire overheidsinstanties en de overgang van werknemers van het moederbedrijf naar nieuwe dochterondernemingen.

Zowel uit het onderzoek van het EMCC als uit het seminar kwam naar voren dat startende ondernemers een solide structuur van ondersteuning, advies en opleiding nodig hebben om te kunnen slagen. Omdat de bedrijfsvisie vaak de zwakste schakel is in de strategieën van deze ondernemers, moeten de consultants en opleidingsorganisaties die het leeuwendeel van de advisering voor hun rekening nemen, deze zorgvuldig doorlichten. Ook de financiering blijft een van de grootste problemen, aangezien banken doorgaans niet snel risicokapitaal verstrekken aan bedrijven waarvan de toekomst op de lange termijn onzeker is.

Omdat zij een langdurig karakter hebben, behoren financiële prikkels voor startende ondernemers tot de duurste arbeidsmarktmaatregelen. Daarom is het van nog groter belang om het overlevingspercentage van deze bedrijven te verhogen en ervoor te zorgen dat zij kunnen groeien en meer werkgelegenheid kunnen scheppen. Naast uitvoering van de formele steunmaatregelen lijkt het bevorderen van een cultuur van ondernemerschap die de creativiteit en de ondernemersgeest van het individu versterkt, essentieel te zijn om dit doel te verwezenlijken.

Aantrekkelijke werkplek voor iedereen

In 2005 werd het initiatief genomen voor een nieuw horizontaal project van de Stichting: *Attractive workplace for all: A contribution to the Lisbon Strategy at company level* (een aantrekkelijke werkplek voor iedereen: bijdrage aan de strategie van Lissabon op bedrijfsniveau). Het project heeft tot doel na te gaan hoe bedrijven bijdragen aan de verwezenlijking van enkele van de Lissabon-doelstellingen: verbetering van de inzetbaarheid, meer mensen de arbeidsmarkt op helpen, flexibilisering van de arbeidstijden en verbetering van het potentieel van grotere ondernemingen om werkgelegenheid te scheppen.

In de eerste fase van het project zullen 100 casestudies in zeven lidstaten, te weten Oostenrijk, Frankrijk, Duitsland, Italië, Nederland, Zweden en het Verenigd Koninkrijk, worden verzameld en geanalyseerd. Het onderzoek wordt uitgebreid naar de nieuwe lidstaten. De projectplanning vond plaats in de loop van 2005 en de samenwerking met de belangrijkste projectleveranciers begon in december.

Alle casestudies zullen worden gepubliceerd in een online-databank en de ruwe gegevens verschaffen voor een geconsolideerd verslag, waarin de bedrijfsinitiatieven in een nationale context zullen worden geplaatst en enkele vergelijkingen tussen de landen zullen worden getrokken. De eerste resultaten van het project zullen naar verwachting eind 2006 worden bekendgemaakt.

Werkgelegenheidsinitiatieven voor een vergrijzende beroepsbevolking

Halverwege de jaren negentig onderzocht de Stichting voor het eerst welke invloed de vergrijzing op de werkgelegenheid en de arbeidsmarkt had en hoe bedrijven daarop reageerden. Destijds werden meer dan 150 casestudies van goede praktijken gedocumenteerd. Tien jaar later, in 2005, begon de Stichting een vervolg te geven aan deze initiatieven. Zij analyseerde de effecten ervan op de houding van mensen, op de beroepsbevolking in het algemeen en op het bedrijfsbeleid. Met de analyse wordt onder meer beoogd de werkgelegenheid en arbeidsomstandigheden voor oudere werknemers te verbeteren. De casestudies uit elf lidstaten gaan over een aantal onderwerpen, waaronder gendervraagstukken, het levenslopperspectief, collectieve onderhandelingen en overdraagbaarheid.

In oktober werd de databank van casestudies *Employment initiatives for an ageing workforce* (Werkgelegenheidsinitiatieven voor een vergrijzende beroepsbevolking) op de website van de Stichting geplaatst. In elke casestudie wordt beschreven hoe de organisatie het vraagstuk heeft benaderd en wat de uitkomsten op de middellange tot lange termijn zijn.

Arbeidsaanbod en het scheppen van banen in de zorgsector

Het onderzoek naar het scheppen van banen in de zorgsector in 2005 omvatte studies naar de verzorging van afhankelijke personen en voor- en naschoolse opvang voor kinderen van 5–12 jaar.

De studie naar de verzorging van afhankelijke personen vloeide voort uit het debat over de vergrijzende samenleving en uit bezorgdheid over het aanbod van professionele zorgwerkers. Het onderzoek bestreek dertien landen, waaronder vijf nieuwe lidstaten en Bulgarije en Roemenië, en gaf een beschrijving van de beste praktijken wat betreft de mobiliteit, opleiding en formele werkgelegenheid van zorgverleners. In het voorjaar van 2006 zal een onderzoeksverslag worden gepubliceerd. In de tweede helft van 2006 zal in Finland, dat dan het EU-voorzitterschap bekleedt, een conferentie over dit thema worden gehouden.

Bij het kinderopvangproject werd gekeken naar de ontwikkeling van de formele werkgelegenheid in betaalbare, hoogwaardige diensten voor de buitenschoolse opvang van jongere kinderen. In de EU-25 worden onder andere de volgende vraagstukken onderzocht: vaardigheden, kwalificaties en sekse en de wijze waarop de status van de banen in de kinderopvang moet worden opgewaardeerd. Er zijn voorbeelden van beste praktijken in zes lidstaten gedocumenteerd. Publicatie van het verslag wordt in 2006 verwacht.

Evenwicht tussen werk en privé-leven

Arbeidstijdopties gedurende de levensloop

Het begrip „levensloop” en de daaraan gerelateerde beleidsvormen worden in de Europese beleidsdiscussies steeds belangrijker: voorbeelden zijn te vinden in de Europese werkgelegenheidsstrategie, de mededeling van de Commissie over actieve vergrijzing en het Groenboek van de Commissie over demografische veranderingen. Onlangs is de OESO ook met een onderzoek naar de levensloop gestart.

In 2005 werden twee verslagen gepubliceerd in de tweede fase van het onderzoek van de Stichting op het gebied van de levensloop. Het eerste verslag, *Working time options over the life course: changing social security structures* (arbeidstijdopties gedurende de levensloop: verandering van socialezekerheidsstructuren) ging over de mogelijke herindeling van tijd, inkomen en sociale voorzieningen in het leven van een individu. Het tweede verslag gaat over nieuwe patronen van werkorganisatie en bedrijfsinitiatieven om nieuwe arbeidstijdregelingen in Europa te vergemakkelijken. Een presentatie van het verslag *Demographic change in a life-course perspective* (demografische veranderingen in een levenslopperspectief) vond plaats in de commissie Werkgelegenheid en Sociale Zaken van het Europees Parlement tijdens haar bespreking van het Groenboek over demografische veranderingen.

Een nieuw project op het vlak van levenslange flexibiliteit en zekerheid omvat twee perspectieven. Het eerste heeft betrekking op arbeidstijdregelingen en vormen van arbeidscontracten in een levensloopperspectief. Het tweede betreft flexibiliteit op de werkplek, waarbij gekeken wordt naar flexibiliteitsstrategieën van bedrijven die grote schommelingen kennen aan de vraagzijde. De aandacht zal in het bijzonder worden gericht op de gevolgen van flexibele arbeidstijdregelingen voor het evenwicht tussen werk en privé-leven van werknemers. Dit project vormt een aanvulling op de bedrijvenenquête.

Participatie en partnerschap

Nieuwe bestuursvormen in de arbeidsverhoudingen

In brede kring wordt erkend dat de Europese sociale dialoog een vitale rol speelt in de samenleving en van groot belang is voor de verbetering van het ondernemingenbestuur in Europa. In 2005 lanceerde de Stichting een nieuw project, *Impact of new forms of governance on industrial relations* (effecten van nieuwe vormen van governance op de arbeidsverhoudingen), om de recente ontwikkelingen in de Europese sociale dialoog te onderzoeken, nu deze beïnvloed worden door nieuwe bestuursinstrumenten. In de studie zal worden gekeken naar nieuwe bestuursvormen op de verschillende niveaus van de arbeidsverhoudingen: intersectoraal, sectoraal en per bedrijf.

Het project heeft tot doel informatie te verschaffen over het effect dat deze nieuwe instrumenten hebben op de verschillende actoren binnen de Europese arbeidsverhoudingen: Europese instellingen, overheden en sociale partners. Het eindverslag zal uitkomen na de tweede deskundigenworkshop, die voor maart 2006 staat gepland.

Europese ondernemingsraden

In 2005 werd een nieuwe fase van het project over Europese ondernemingsraden ingeluid, die voortbouwt op de bevindingen van twee studies – het verslag *European Works Councils in practice* (Europese ondernemingsraden in de praktijk) en het vergelijkend onderzoek van de EIRO *Developments in European Works Councils* (ontwikkelingen in de Europese ondernemingsraden). Het is de bedoeling het onderzoek van de Stichting naar Europese ondernemingsraden verder uit te breiden met casestudies in de nieuwe lidstaten en de rol van de Europese ondernemingsraden in het geval van herstructurering nauwkeuriger te bestuderen. De eerste resultaten van het veldwerk worden in de zomer van 2006 verwacht. Een kort overzicht van de onderzoekswerkzaamheden die de Stichting gedurende elf jaar met betrekking tot de Europese ondernemingsraden heeft uitgevoerd, zal in 2006 worden gepubliceerd.

Capaciteitsopbouw voor sociale dialoog in de EU-10

In 2005 nam de Stichting het initiatief tot een project om de sociale dialoog verder te ontwikkelen in de tien nieuwe EU-lidstaten (Cyprus, Tsjechië, Estland, Hongarije, Letland, Litouwen, Malta, Polen, Slowakije en Slovenië) en in Bulgarije, Roemenië en Turkije. Het project heeft tot doel te onderzoeken op welke wijze de sociale dialoog in deze landen kan worden verbeterd, zodat de werkgelegenheid, de arbeidsomstandigheden en de arbeidsverhoudingen kunnen worden bevorderd. Het project wordt gelijktijdig met het Zweedse ontwikkelingsproject voor werk en privé-leven uitgevoerd. Tripartiete nationale teams, bestaande uit vertegenwoordigers van overheden, vakbonden en werkgeversorganisaties, woonden de workshops van de Stichting bij en bespraken nationale verslagen van nationale onderzoekers. De deelnemers waren het erover eens dat de mogelijkheid om ervaringen met andere landen te delen, een waardevolle stimulans voor de nationale ontwikkeling vormde. In 2006 zullen een vergelijkend syntheseverslag en tien nationale verslagen online worden gepubliceerd.

Sociale cohesie

Ontwikkelingen in arbeidsbemiddelingsdiensten voor mensen met een beperking of een slechte gezondheid

Hoewel de werkgelegenheid in Europa langzaam groeit, is deze nog steeds laag onder mensen met een beperking of een slechte gezondheid. In het verleden heeft de Stichting maatregelen bestudeerd om mensen aan het werk te houden nadat zij een chronische ziekte hadden gekregen of gehandicapt waren geworden. In 2005 werd hierop met een nieuw project voortgebouwd. Dit project had betrekking op mensen die om gezondheidsredenen of vanwege een handicap waren gestopt met werken. Er werd onderzoek gedaan naar innovatieve reïntegratiemaatregelen, voornamelijk op het gebied van begeleiding en arbeidsbemiddeling. In 2006 zal er een overzichtsverslag van het project worden gepubliceerd en een databank met deze nieuwe initiatieven worden opgezet.

Arbeidsmarktbaarheid en toegang tot sociale rechten voor migranten

Het wordt voor lokale en regionale autoriteiten steeds belangrijker ervaringen met succesvol integratiebeleid te delen. Het onderzoek op dit gebied kreeg een impuls door de ontwikkeling van een begrippenkader voor de analyse van integratiebeleid op gemeentelijk niveau. Er zal worden gewerkt met bestaande netwerken van lokale autoriteiten die goede voorbeelden verzamelen van duurzaam integratiebeleid op diverse terreinen. Tevens zal er een gids met allerlei soorten integratie-initiatieven worden samengesteld en een databank voor het lokale integratiebeleid in Europa worden opgezet.

Met betrekking tot hetzelfde onderwerp fungeerde de Stichting als rapporteur voor een workshop over de integratie van migranten op de conferentie van de Europese Commissie over het Groenboek „Demografische veranderingen: naar een nieuwe solidariteit tussen de generaties” in juli 2005.

Bevordering van de kwaliteit van het bestaan op het Europese platteland

Uit de eerste analyses van de in 2004 gehouden Europese enquête naar de kwaliteit van het bestaan kwam duidelijk naar voren dat er uitgebreider onderzoek moest worden gedaan naar de verschillen tussen platteland en stad in heel Europa. Naast verschillen in inkomen, werkgelegenheid, kennis en onderwijs, en huisvesting, zijn er ook aanmerkelijke verschillen in de kenmerken van de bevolking in stedelijke gebieden en plattelandsgebieden wanneer gekeken wordt naar onderwijsniveaus, leeftijd en sekse. In 2005 werd begonnen met het onderzoek *Promoting quality of life in rural Europe* (bevordering van de kwaliteit van het bestaan op het Europese platteland), waarbij werd gekeken naar vernieuwende maatregelen om de kwaliteit van het bestaan op het Europese platteland via initiatieven op het gebied van sociaal kapitaal te bevorderen. In september werd een seminar voor deskundigen georganiseerd om te helpen het projectvoorstel voor 2006 te verfijnen.

In de kijker

Werkgelegenheidsinitiatieven voor een vergrijzende beroepsbevolking

De afgelopen veertig jaar is de levensverwachting in de Europese Unie met acht tot tien jaar gestegen. In dezelfde periode is het aantal oudere werknemers, vooral mannen, gestaag afgenomen. Tegenwoordig heeft slechts een op de drie personen tussen de 55 en 64 jaar een betaalde baan. Een van de prioriteiten van de Lissabon-strategie van de Europese Unie voor groei, werkgelegenheid en grotere sociale cohesie is het optimaal benutten van de mogelijkheden van iedere werknemer, inclusief oudere werknemers.

De gevolgen van de vergrijzing voor de werkgelegenheid en de arbeidsmarkt werden voor het eerst halverwege de jaren negentig door de Stichting onderzocht. Het verslag *Combating Age Barriers in Employment: A European Portfolio of Good Practice* (slechten van leeftijdsbarrières op de arbeidsmarkt: een Europese portefeuille van goede praktijken)

bracht initiatieven in kaart om de trends van vroegtijdige uittrekking en verlaten van de arbeidsmarkt te keren en om het behoud, de reïntegratie en omscholing van oudere werknemers te bevorderen. Tien jaar later gaat de Stichting na welke veranderingen enkele van deze initiatieven in opeenvolgende jaren hebben ondergaan en wat aan hun welslagen of mislukking heeft bijgedragen. In totaal worden 130 casestudies uit elf lidstaten (Oostenrijk, België, Finland, Frankrijk, Duitsland, Griekenland, Italië, Nederland, Spanje, Zweden en het Verenigd Koninkrijk) gedocumenteerd. In deze studies komen zaken aan de orde als gendervraagstukken, het levensloop perspectief, collectieve onderhandelingen en overdraagbaarheid.

In de tweede fase werd het project uitgebreid naar vijf nieuwe lidstaten – Estland, Letland, Polen, Slowakije en Slovenië – en naar Bulgarije en Roemenië. De bevordering van actieve vergrijzing (de verlenging van het arbeidsleven en de groei van de werkgelegenheid onder oudere werknemers, vooral vrouwen en laaggeschoolden) vormt in veel van deze landen een bijzondere uitdaging.

In oktober werd de databank van casestudies *Employment initiatives for an ageing workforce* (Werkgelegenheidsinitiatieven voor een vergrijzende beroepsbevolking) gelanceerd. Elke casestudie kan op de website van de Stichting worden geraadpleegd en beschrijft hoe de organisatie het vraagstuk heeft benaderd en wat de uitkomsten op de middellange tot lange termijn zijn. De casestudies hebben betrekking op verschillende bedrijfsgroottes, sectoren en organisatietypen en documenteren goede praktijken in verband met zaken als werving, opleiding en ontwikkeling, flexibel werken, gezondheid en ergonomie.

In december werd een seminar gehouden voor onderzoekers en deskundigen uit beide projectfasen. Daar werden de uitkomsten van de studie geëvalueerd, waaronder een reeks richtsnoeren voor goede praktijken en een analytisch verslag over ontwikkelingen in het leeftijdsbeheer op de werkplek gedurende de afgelopen tien jaar.

Om de problemen van een vergrijzende beroepsbevolking het hoofd te bieden, is de inzet en nauwe samenwerking van alle partners onontbeerlijk. De Stichting zelf heeft haar onderzoeksbevindingen onder meer gepresenteerd aan nationale overheden, de EU-instellingen (waaronder de Intergroep „vergrijzing” van het Europees Parlement), de niet-gouvernementele organisaties (AGE-Platform) en het bedrijfsleven. In 2006 zal dit proces worden voortgezet met de publicatie van de belangrijkste verslagen.

<http://www.eurofound.eu.int/areas/populationandsociety/index.htm>

3

Ideeën en ervaringen (mee)delen

Ideeën en ervaringen (mee)delen is de derde en laatste kerntaak die de Stichting in haar nieuwe werkprogramma heeft vastgelegd. Dit betekent dat de Stichting zelf het initiatief moet nemen om de resultaten van haar werkzaamheden aan haar partners, doelgroepen en diverse informatieverstrekkers over te dragen en mee te delen. Dit biedt de betrokkenen bij het sociaal beleid van de EU tevens de mogelijkheid tot debat en tot uitwisseling van ideeën en ervaringen over bepaalde onderwerpen.

Hoogtepunten communicatie

De volgende acties op het vlak van communicatie behoorden in 2005 tot de hoogtepunten:

- een nieuwe themagerichte website-opzet met meer dan 4,5 miljoen gebruikerssessies op alle sites – een toename van 25% in vergelijking met 2004;
- de campagne *Quality of Life* (Kwaliteit van het bestaan), waarmee zes miljoen krantenlezers in zes landen werden bereikt;
- de plaatsing van de EurLIFE-databank met indicatoren voor de kwaliteit van het bestaan op de website van de Stichting;
- toegenomen communicatie met het Parlement, de Commissie en de sociale partners in de EU via lunches met parlementsleden en deelname aan seminars van de Commissie, het EVV en UNICE;
- twee seminars van de Stichting – één over de vergrijzende beroepsbevolking en één over flexibiliteit;
- drie uitwisselingsseminars voor bedrijven over herstructurering en verandering;
- presentatie van de eerste uitkomsten van de bedrijvenenquête naar arbeidstijden en het evenwicht tussen werk en privé-leven;
- de lancering van het *European Industrial Relations Dictionary* (Europees lexicon inzake arbeidsverhoudingen), een online collectie van 300 termen op het gebied van werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen binnen de EU;
- de online databank over de vergrijzende beroepsbevolking, een collectie van de beste praktijken in het leeftijdsbeheer;
- de introductie van het nieuwe tweemaal per jaar verschijnende tijdschrift *Foundation Focus*;
- een publicatieprogramma waarvan de productie met 10% is gestegen ten opzichte van het vorige jaar;
- gerichte initiatieven om het grote publiek te bereiken via de nationale contactcentra en via een perscampagne die afgestemd was op de nationale nieuwsvoorziening;
- voorbereidende werkzaamheden voor het nieuwe synergienetwerk, dat in 2006 zal worden gelanceerd, om processen en inhoud van online-informatie afkomstig van ERM, EIRO en EWCO te stroomlijnen.

Contacten met publiek en partners

Versterking van contacten op EU-niveau

De samenwerking met het Europees Parlement is versterkt via een reeks evenementen en presentaties, zoals een werklunch met parlementariërs om te spreken over herstructurering en veranderingsmanagement. De deelnemers, leden van de Commissie werkgelegenheid en sociale zaken, de Commissie industrie, onderzoek en energie, de Commissie regionale ontwikkeling en de Commissie economische en monetaire zaken, gaven blijk van grote belangstelling voor het werk van het EMCC. Mede dankzij de feedback van de parlementsleden kon de Stichting ook nieuwe onderzoeksterreinen vaststellen en voorbeelden van goede praktijken verzamelen. De Stichting nam deel aan een

hoorzitting van het Europees Parlement over de rol van vrouwen in het sociale, economische en politieke leven in Turkije. Tijdens die hoorzitting presenteerde de Stichting de resultaten van de Europese enquête naar de arbeidsomstandigheden die betrekking hadden op de werkgelegenheid en arbeidsomstandigheden van vrouwen in Turkije. De Stichting presenteerde haar onderzoeksresultaten op een conferentie van de partij van Europese socialisten over *More and better jobs for women: an EU priority?* (meer en betere banen voor vrouwen: een EU-prioriteit?), die werd voorgezeten door commissaris Špidla.

De Stichting leverde een bijdrage aan het Groenboek van de Commissie, „Demografische veranderingen: naar een nieuwe solidariteit tussen de generaties”, waardoor de ingebrachte informatie over dit vraagstuk ten behoeve van alle relevante instellingen goed gecoördineerd kon worden.

Met het Comité van de Regio's van de Europese Unie werd een vruchtbare samenwerkingsstrategie ontwikkeld; als gevolg hiervan kon de expertise van de Stichting op het gebied van herstructurering en demografische veranderingen als een inspiratiebron voor het advies van het Comité dienen. De waarnemend directeur, Willy Buschak, werd uitgenodigd om tijdens het voorzitterschap van het Verenigd Koninkrijk een bijeenkomst te leiden over herstructurering in Schotland.

De sectorale sociale partners op EU-niveau toonden een groeiende belangstelling in de expertise van de Stichting, met name in haar informatie over herstructurering. Het Verbindingsforum van de comités voor de sectorale sociale dialoog en sommige vergaderingen van sectorale comités hebben regelmatig een presentatie van de Stichting op de agenda staan.

Het tweede jaarlijkse uitwisselingsseminar met de attachés voor sociale zaken van de EU en de toetredende landen en kandidaat-lidstaten wekte de belangstelling van de Permanente Vertegenwoordigingen van de lidstaten. De presentatie van de Stichting ging over ontwikkelingen van de ERM, het *European Industrial Relations Dictionary* en werkgelegenheidsinitiatieven voor een vergrijzende beroepsbevolking.

De Stichting zette haar dialoog met het Sociaal Platform voort. Het Sociaal Platform wordt geraadpleegd tijdens de opstelling van de jaarlijkse werkprogramma's van de Stichting.

Verbetering van de publieke beeldvorming

In overeenstemming met het actieplan van de Commissie over communicatie heeft de Stichting contact gezocht met de Europese burger. Goede communicatie betekent dat de boodschap op de doelgroep wordt afgestemd, zoals in het communicatieplan wordt aangegeven. De Stichting heeft dat in de praktijk gebracht met haar promotietoer door Europa: tijdens elk bezoek werd in een persbericht en op een persconferentie iets gezegd over de resultaten van het onderzoek naar de kwaliteit van het bestaan in het betreffende land en werden deze gegevens vergeleken met EU-gemiddelden of met andere lidstaten met een soortgelijk profiel.

De nationale contactcentra gingen door met de verspreiding van informatie over lopende nationale debatten over onderwerpen als werkgelegenheid en arbeidsmarktvragestukken, kwaliteit van werk, generatiepacten en pensionering, pensioenen, gelijke kansen en migratie. Alle contactcentra hebben nu een pagina van de Stichting op hun website met informatie in de taal van het land. Drie van de vijf centra kunnen momenteel webstatistieken genereren: voor deze drie centra samen werden circa 2 600 gebruikerssessies geregistreerd. In de tweede helft van 2005 werden tevens meer dan 10 000 e-mails verzonden met informatie over nieuwe publicaties. Bovendien werd de Stichting gepromoot op elf nationale beurzen en werden meer dan 800 gedrukte publicaties verspreid. Daarnaast hielpen de contactcentra enkele seminars van de Stichting te organiseren.

Versterking van de dialoog

Conferenties en evenementen

In 2005 werd de Stichting uitgenodigd voor meer dan 160 externe evenementen. Het personeel van de Stichting nam deel aan 95 externe evenementen; bij 66 van deze evenementen vervulde het personeel een actieve rol: presentaties houden, bijeenkomsten voorzitten of meepraten in workshops.

Daarnaast organiseerde de Stichting zelf 71 evenementen: daarvan vond 82% plaats in de voormalige EU-15 (grotendeels in Ierland en Brussel), 10% in de nieuwe lidstaten en dankzij Phare-financiering 8% in de toetredende landen en kandidaat-lidstaten. In totaal woonden 2 126 beleidsmakers, sociale partners, adviseurs, deskundigen en vertegenwoordigers van de Europese instellingen de eigen bijeenkomsten van de Stichting bij.

Bezoeken aan de Stichting

De belangstelling voor het werk van de Stichting kan ook worden vergroot door bezoeken aan de Stichting. In 2005 brachten 36 groepen haar een bezoek: in totaal 239 personen. Een klein aantal groepen, bijvoorbeeld politici en ambassadeurs, werd door het bestuur uitgenodigd; anderen kwamen op eigen initiatief. De groepen bestonden hoofdzakelijk uit vertegenwoordigers van overheden en sociale partners en waren grotendeels afkomstig uit de Scandinavische landen, Duitsland en Oostenrijk. Vijf groepen bestonden uit onderzoekers. Ook kwamen een grote groep Franse studenten en enkele NGO's langs. Voor iedereen werd een programma op maat gemaakt. Dit programma omvatte een serie presentaties van de Stichting plus een vervolgdiscussie.

De seminars van de Stichting

De seminars van de Stichting werden in 2005 voorgezet, waarbij twee gespreksonderwerpen op het programma stonden: leeftijd en werk, en flexibele werkorganisatie.

Het doel van de seminars is het onderlinge begrip van nationale situaties te vergroten, de bewustwording met betrekking tot het Europees beleid te bevorderen, het delen van ervaringen te stimuleren en netwerken te vergemakkelijken. De beoordelingen van de seminars waren positief; vooral de mogelijkheid van tripartiete besprekingen tussen vertegenwoordigers van vakbonden, werkgevers en overheid werd zowel op nationaal als op internationaal niveau zeer gewaardeerd.

Seminars van het EMCC-bedrijfsnetwerk

In 2002 introduceerde het EMCC de seminars van zijn bedrijfsnetwerk, die bedoeld waren om bedrijven bewuster te maken van industriële veranderingen en om de uitwisseling van ervaringen en gesprekken tussen vakmensen te bevorderen. In 2005 werden drie seminars georganiseerd, met in totaal 140 deelnemers uit het bedrijfsmanagement, vakbonden en ondernemingsraden, onderzoeksorganisaties en overheidsinstanties van de EU-lidstaten en de toetredende landen. De structuur van de seminars blijft dezelfde als in voorgaande jaren: een inleiding door een deskundige, gevolgd door vier presentaties van casestudies waarin managers en/of vertegenwoordigers van werknemers de ervaringen van hun bedrijf schetsen. Deze presentaties hadden betrekking op innovatieve en succesvolle benaderingen van gemeenschappelijke uitdagingen. Vervolgens worden er onder leiding van een voorzitter plenair en in werkgroepen discussies gevoerd.

De volgende onderwerpen kwamen tijdens de seminars aan bod:

- *Offshore outsourcing of business services – threat or opportunity?* (Offshore outsourcing van bedrijfsdiensten – bedreiging of kans?): in dit seminar werd gekeken naar de logistiek en de processen achter de bedrijfsstrategie om banen in de dienstverlening over de hele wereld uit te besteden.

- *Workplace innovation – fostering productivity and quality of work* (Werkplekinnovatie – bevordering van productiviteit en arbeidskwaliteit): in dit seminar werd de rol onderzocht van innovatieve werkorganisatiemodellen waarmee bedrijven hogere prestatieniveaus kunnen bereiken en een bijdrage kunnen leveren aan de emancipatie van werknemers.
- *Business creation as a result of restructuring processes* (Oprichting van bedrijven als gevolg van herstructureringsprocessen): dit seminar ging over innovatieve benaderingen van herstructurering die leiden tot nieuwe werkgelegenheid en tot het opzetten van bedrijven door werknemers.

Informatieproducten

Nieuwe publicaties

De eerste editie van het tweemaal per jaar verschijnende tijdschrift van de Stichting, *Foundation Focus*, werd in oktober 2005 gepubliceerd. De bedoeling is dat in elke editie een onderwerp wordt behandeld dat in de Europese Unie van groot sociaal en economisch belang is. Daarbij wordt in een serie artikelen het onderwerp vanuit verschillende invalshoeken belicht.

Het eerste nummer ging over industriële herstructurering en bevatte een bespreking van de mededeling van de Commissie van maart 2005. Deelonderwerpen waren trends in banenverlies en het scheppen van werkgelegenheid in Europa, de reactie van werknemers op herstructureringsinitiatieven en de geslaagde toepassing van initiatieven op het gebied van sociaal kapitaal in achtergebleven gebieden. In het laatste deel van het tijdschrift werden twee sectoren belicht, de auto-industrie en de zakelijke dienstverlening. Er werden strategieën beschreven die in deze sectoren waren ontwikkeld om de uitdagingen van de herstructurering het hoofd te bieden.

In totaal werden 178 teksten in de oorspronkelijke taal gedrukt of op het internet geplaatst, 10% meer dan in 2004. Het betrof 150 verslagen en 17 huis-, nieuws- of promotieberichten. Wanneer vertaalde publicaties worden meegerekend, loopt het totaal voor 2005 op tot 332.

Een ander informatieproduct dat in 2005 werd gelanceerd en dat tot de meest geprezen producten behoort, was het *European Industrial Relations Dictionary* (Europees lexicon inzake arbeidsverhoudingen). Dit lexicon werd geïntroduceerd tijdens een plechtigheid in Brussel waar commissaris Špidla en afgevaardigden van UNICE, het EVV en de nationale overheden belangrijke toespraken hielden.

Gebruik van de website van de Stichting

In 2005 waren er 25% meer gebruikerssessies op de websites van de Stichting dan in 2004. Eurofound, de belangrijkste website, kende een stijging van 33% waardoor het totaal op 1 900 000 gebruikers uitkwam; de bezoeken aan de EIRO-website namen toe met 11% tot 2 341 177.

<i>Website</i>	Gebruikerssessies 2005	Toename sinds 2004
Eurofound	1 957 089	33%
EIRO	2 341 177	11%
EMCC	337 537	133%

Een van de redenen voor dit succes was het nieuwe ontwerp van de Eurofound-website. Er werd een themagerichte informatiestructuur opgezet en tevens werd eenvoudiger toegang verschaft tot de informatie die nu is gerangschikt naar land, sector en taal. In 2005 werden de volgende nieuwe internetproducten ontwikkeld:

- De databank over de kwaliteit van het bestaan EurLIFE, die eenvoudig toegang biedt tot enkele indicatoren voor levensomstandigheden, en gebruikers in staat stelt naar eigen behoeften tabellen en grafieken te maken;
- Het online *European Industrial Relations Dictionary*;
- Een collectie van casestudies naar leeftijdsbeheer op de werkplek.

Het is nog te vroeg om aan te geven hoe deze nieuwe producten het totale gebruik van de website zullen beïnvloeden.

Ook werden gebruikersenquêtes gehouden en werden de EIRO- en EMCC-websites door deskundigen beoordeeld. Dit resulteerde in aanbevelingen tot verbetering, zoals betere zoekfunctionaliteit, kortere en duidelijkere verslagen en meer grafische voorstellingen. Sommige veranderingen zijn inmiddels gerealiseerd; andere, zoals de nieuwe zoekfunctionaliteit, worden in 2006 tot stand gebracht.

Verder worden de drie websites van de EIRO, het EMCC en Eurofound in 2006 samengebracht in één website die alle activiteiten van de Stichting bestrijkt.

De campagne voor de Europese enquête naar de kwaliteit van het bestaan

De campagne voor de Europese enquête naar de kwaliteit van het bestaan begon in 2004 en liep door in 2005. Er werden drie diepgaande verslagen gepubliceerd en in juni werd de EurLIFE-gegevensbank geïntroduceerd, samen met de vernieuwde website van de Stichting.

De Europese enquête naar de kwaliteit van het bestaan vormde ook het onderwerp van presentaties tijdens de zes nationale bezoeken in 2005. Tijdens elk bezoek werd dankzij de persactiviteiten van de Stichting in de media ruim aandacht besteed aan het werk van de Stichting vanuit nationaal perspectief. In totaal werden tijdens de zes bezoeken in 2005 ongeveer 7,5 miljoen mensen bereikt via kranten, radio en tv. Sinds de promotietoer van nationale bezoeken in 2004 begon, zijn meer dan 14,3 miljoen mensen via de media bereikt.

Tijdens de promotietoer wordt niet alleen het werk van de Stichting voor het voetlicht gebracht, maar krijgt de Stichting tevens een goede mogelijkheid om haar partners te ontmoeten en bilaterale bijeenkomsten met hen te houden.

In de kijker

Bevordering van de dialoog

De seminars van de Stichting werden in 2005 voortgezet, na positieve feedback op de proeffase in 2004. Er werden twee seminars georganiseerd: het eerste, *Age and work connecting the generations* (leeftijd en werk: generaties met elkaar verbinden), markeerde de afsluiting van de seminars in 2004, terwijl het tweede, *Towards a sustainable and flexible work organisation* (voor een flexibele en duurzame werkomgeving), een nieuw onderwerp aansneed. In het seminar over werk werden belangrijke punten op de politieke en sociale agenda besproken, waaronder de bevordering van de toegang tot de arbeidsmarkt voor oudere werknemers, de ondersteuning van „actieve vergrijzing” en de verbetering van levenslang leren en de inzetbaarheid. Het seminar over een flexibele werkomgeving was gericht op flexibiliteit met betrekking tot tijd en werkorganisatie.

Met de seminars wordt beoogd mogelijkheden te bieden voor het delen van kennis om bij te dragen tot een beter besluitvormingsproces op het gebied van sociaal beleid in Europa en om de maatschappelijke actoren op nationaal niveau bij te staan bij het bereiken van de doelstellingen van de Lissabon-agenda. De voornaamste onderdelen van de strategie zijn netwerken, uitwisselen van nationale ervaringen en bevorderen van kennis van Europese beleidsprioriteiten. In 2005 bleef de structuur hetzelfde als bij de vorige reeks seminars: overzicht van EU-beleid en werk van de Stichting; presentatie van nationale situaties; bestudering van diverse bedrijfsvoorbeelden; en een lezing over het onderwerp door een deskundige.

De tripartiete structuur – die wordt gevormd door vertegenwoordigers van de sociale partners, nationale overheden en de Europese Commissie – wordt als een belangrijke factor beschouwd voor het succes van de seminars in 2005. De mogelijkheid voor diverse partijen om met elkaar te discussiëren werd op zowel nationaal als internationaal niveau gewaardeerd. De deelnemers kregen voldoende tijd om samen een methodologische aanpak te ontwikkelen, te netwerken en informele contacten te leggen.

In 2006 zullen de seminars van de Stichting deel blijven uitmaken van de activiteiten van de Stichting, met een seminar over inzetbaarheid en „flexicurity”. Daarbij zal gebruik worden gemaakt van de communicatiestrategie die ook in de seminars van 2005 werd toegepast: er komt een specifieke webpagina voor de deelnemers en informatie over de seminars en de bijdragen van sprekers worden via de website van de Stichting beschikbaar gesteld.

<http://www.eurofound.eu.int/events/fss.htm>

4

Onze bijdrage beoordelen

De doeltreffendheid van de Stichting en de invloed ervan op de levens- en arbeidsomstandigheden van Europese burgers zijn van groot belang voor de partners, doelgroepen en uiteraard de personeelsleden van de Stichting; als je weet dat je werk nut heeft en een verschil maakt, word je voortdurend gestimuleerd om naar topprestaties te streven.

De Stichting heeft tot taak een bijdrage te leveren aan de planning en de ontwikkeling van betere levens- en arbeidsomstandigheden in Europa. De Stichting wil op dit gebied de belangrijkste speler zijn en fungeren als een expertisecentrum op zowel Europees als internationaal niveau.

Tegenwoordig wordt het afleggen van verantwoording zeer belangrijk geacht en daarom moet onderzoek waar voor zijn geld bieden en aantoonbaar effect hebben. Het effect dat het werk van de Stichting heeft, kan deels via beoordeling en deels via toezicht worden gemeten. Als onderdeel van haar systematische evaluatieprogramma zal de Stichting in 2006 opdracht geven tot een externe beoordeling van het werk en de doeltreffendheid van de Stichting.

Om het effect van het werk van de Stichting doeltreffend te kunnen controleren, moet worden geregistreerd in hoeverre de doelgroepen daarvan gebruikmaken. Zulk „significant aantoonbaar gebruik” vormt het hoofdonderdeel van het systeem dat de Stichting hanteert om de effecten van haar werkzaamheden te controleren en te volgen. Op die manier kan de Stichting bepalen of zij met haar werk haar doelgroepen bereikt en hoe deze groepen daarvan gebruikmaken.

In 2005 heeft de Stichting zeer goed gepresteerd en een bijdrage geleverd aan het beleid en de wetgeving op EU-niveau: dit is grotendeels te danken aan het getoonde inzicht in de aard van de koppelingen tussen onderzoek en informatie en de behoeften en belangen van beleidsontwikkelaars. Er moet echter nog meer inzicht komen in de wisselwerking tussen onderzoek en beleid. De Stichting zal ernaar streven het effect van onderzoek op beleid nog beter te meten en meer mogelijkheden te scheppen voor de actieve koppeling tussen onderzoek en beleid.

De Stichting heeft vier hoofdindicatoren vastgesteld om te beoordelen in hoeverre haar werk en activiteiten significant zijn. Deze indicatoren worden hieronder besproken.

Europees niveau

Bijdragen aan beleidsontwikkeling op EU-niveau is een strategisch kernpunt voor de Stichting. Dit betekent dat er klantgerichte informatie, betrouwbare gegevens en degelijke analyses worden verstrekt aan uiteenlopende beleidsmakers.

2005 was een succesvol jaar vanwege de grotere bekendheid en de erkenning van de kant van de Europese partners van de Stichting en vanwege de doeltreffendheid waarmee de Stichting het wetgevingsproces in de EU voedt.

Bij de opstelling van Europese wetgeving en beleidsdocumenten nam het aantal verwijzingen naar en citaten en rechtstreekse toepassingen (49 in totaal) van het werk van de Stichting met 150% toe.

In 2005 werd het werk van de Stichting op een aantal Europese gebieden erkend:

- De thema's van EU-beleidsdocumenten waarbij gebruik werd gemaakt van de expertise en producten van de Stichting waren werkgelegenheid en arbeidsomstandigheden, herstructurering, gender, sociale dialoog en demografische veranderingen. De thematische „winnaar” van 2005 is het EMCC en in het bijzonder de monitor van de Europese herstructurering (ERM), waarvan de zichtbaarheid onder alle partners sterk is gegroeid.

- In de mededeling van de Commissie over herstructurering en werkgelegenheid wordt de Stichting en het EMCC uitdrukkelijk verzocht de middelen voor zowel kwalitatieve als kwantitatieve analyse en toezicht verder te ontwikkelen, teneinde een stevigere basis te leggen voor het openbare debat over herstructurering en verplaatsing.
- Het nut van ERM-gegevens en bevindingen werd erkend op de informele ministersbijeenkomst van de Europese Raad over herstructurering, die gehouden werd tijdens het Luxemburgse voorzitterschap.
- In de resolutie van het Europees Parlement „Versterking van de Europese concurrentiepositie: gevolgen van de industriële veranderingen voor het beleid en de rol van het MKB” werd de Commissie verzocht een groep deskundigen te vragen een verslag voor de Europese Raad op te stellen en daarbij intensief te putten uit de expertise op het terrein van herstructurering en sociale dialoog van de Stichting en het EMCC.
- De presentatie van de Stichting in de commissie Werkgelegenheid en Sociale Zaken van het Europees Parlement over demografische veranderingen in een levenslopperspectief gaf voor sommige parlementsleden de doorslag om de aanbevelingen van de Stichting over te nemen; als gevolg daarvan werd het verslag van het Europees Parlement over het Groenboek van de Commissie over demografische veranderingen gewijzigd.

Berichtgeving in de media

Overeenkomstig de vijf jaar oude proactieve persstrategie worden journalisten die op sociaal-economisch terrein actief zijn, regelmatig van informatie voorzien. Dankzij deze strategie wordt er in de Europese media veelvuldig aandacht besteed aan het werk en de bevindingen van de Stichting. Als onderdeel van haar persactiviteiten werden in 2005 in totaal 37 persberichten uitgegeven. Er verschenen meer dan 800 artikelen, er werd informatie verstrekt in tien televisienieuwsuitzendingen en er vonden 22 interviews en nieuwsuitzendingen op de radio plaats.

Er werden twaalf persconferenties en -vergaderingen met journalisten gehouden op diverse locaties in de Europese Unie. Er kwamen 180 vragen van journalisten, terwijl dat aantal in 2004 nog 460 bedroeg. Hieruit bleek dat de informatie in de gereorganiseerde persruimte op de website van de Stichting beter toegankelijk was geworden.

De meeste artikelen, reportages, interviews en uitzendingen in verband met het werk van de Stichting vloeien hoofdzakelijk voort uit de eigen persactiviteiten van de Stichting, maar in een groeiend aantal media-uitingen wordt naar het werk van de Stichting verwezen. Dit komt doordat de Stichting zich aanhoudend inspant om de meest toonaangevende bron van kennis te worden op het gebied van sociaal-economische vooruitgang.

Het nieuwe mediavolgsysteem, dat zowel de reikwijdte als het type berichtgeving van een artikel in een krant meet, laat zien dat in dit jaar ongeveer 12 miljoen mensen in aanraking zijn geweest met het imago, het werk en de bevindingen van de Stichting. Bij diverse gelegenheden heeft de Stichting de voorpagina van grote dagbladen gehaald, onder meer van *Le Monde* in Frankrijk, *Aamulehti* in Finland, *Mlada Fronta Dnes* in Tsjechië en *Wirtschaftsblatt* in Oostenrijk. Tevens werd in een toenemend aantal redactionele artikelen en opiniërende columns het werk van de Stichting geciteerd.

De toegenomen aandacht in de media voor de Stichting en haar werk is in het bijzonder te danken aan de persactiviteiten tijdens de nationale bezoeken aan Oostenrijk, Hongarije, Spanje, Slovenië, Ierland en Zweden.

Externe evenementen

Het personeel van de Stichting nam in 2005 deel aan 95 externe evenementen, waaronder 66 gevallen van actieve participatie als sprekers of voorzitters van conferentiebijeenkomsten. Van deze evenementen werden er circa 25 georganiseerd door de Europese Commissie, het Europees Parlement, de Raad van ministers en Eurostat, twaalf ervan werden georganiseerd door federale ministeries en de overige door groepen sociale partners, NGO's en onderzoeksinstituten. In de tabel hieronder worden deze evenementen naar onderwerp uitgesplitst.

Onderwerpen van externe evenementen die door medewerkers van de Stichting werden bijgewoond

Onderwerpen	Aantal evenementen
Alle thema's	12
Arbeidsverhoudingen en partnerschap	21
Sociale cohesie	26
Werkgelegenheid en arbeidsomstandigheden	9
Evenwicht tussen werk en privé-leven	11
Werkgelegenheid in combinatie met arbeidsverhoudingen	3
Herstructurering	13

Wetenschappelijke citaten

Veel van het werk van de Stichting bestaat uit beleidsgericht sociaal-wetenschappelijk onderzoek en komt de universitaire wereld binnen via tijdschriften en artikelen. Op die manier kan zij helpen ideeën en verder onderzoek te ontwikkelen.

De Stichting registreert het aantal citaten en het aantal verschillende tijdschriften waarin citaten worden opgenomen. Omdat nooit kan worden gewaarborgd dat alle citaten zijn opgespoord, wordt het totaalcijfer altijd uitgedrukt als een minimumaantal. Het is de gewoonte citaten gedurende twee jaar te registreren, omdat er een tijdsverschil zit tussen de publicatie van het onderzoek en de opname ervan in de hoofdstroom van externe publicaties. Het is ook van belang te weten hoe frequent belangrijke tijdschriften de onderzoekswerkzaamheden van de Stichting aanhalen.

Citaten in vakbladen

In 2004 en 2005 werd het onderzoek van de Stichting in ten minste 350 artikelen aangehaald en in 220 verschillende tijdschriften gepubliceerd, zoals geïndexeerd in de volgende databanken: Scopus, Social Sciences Citation Index, PsycLIT, Econlit, CSA Sociological Abstracts, CSA Worldwide Political Science Abstracts en Emerald Management Reviews.

Het werk van de Stichting werd geciteerd in meer dan de veertien hier genoemde tijdschriften, maar alleen de bladen met minstens vier citaten in de jaren 2004 en 2005 worden vermeld.

Tijdschriften waarin het werk van de Stichting ten minste viermaal is geciteerd, 2004–2005

Tijdschrift	Aantal citaten
European Journal of Industrial Relations	12
International Journal of Comparative Labour Law and Industrial Relations	11
Industrial Relations Journal	11
Economic and Industrial Democracy	10
Work, Employment and Society	8
Social Science and Medicine	7
Journal of Occupational and Environmental Medicine	6
British Journal of Industrial Relations	5
Employee Relations	5
European Journal of Work and Organizational Psychology	5
Foresight	5
Journal of Occupational Health Psychology	5
International Journal of Human Resource Management	4
International Journal of Occupational and Environmental Health	4

Belangrijkste wetenschappelijke gebieden

Een andere manier om het effect van de Stichting op de academische wereld te meten, is via ISI-impactfactoren, die bestaan uit 54 verschillende sociaal-wetenschappelijke categorieën. Citaten in deze categorieën geven een indicatie van de breedte, diepte en kwaliteit van de tijdschriften waarin het werk van de Stichting is geciteerd. Uit de ISI-impactfactoren voor 2004, die in de zomer van 2005 werden vrijgegeven, bleek dat het onderzoek van de Stichting in 24 van de 54 categorieën was geciteerd.

De meeste citaten kwamen voor in de topbladen in de volgende vier categorieën: arbeidsverhoudingen en werkgelegenheid; volksgezondheid, milieuhygiëne en gezondheid op het werk; toegepaste psychologie; en sociologie.

5

Belangrijke gebeurtenissen in 2005

Levensomstandigheden

Work-life balance: the strategic perspective (Evenwicht tussen werk en privé-leven: het strategisch perspectief)

8 maart, Kopenhagen, Denemarken

Georganiseerd door CBAF (centrum voor evenwicht tussen werk en privé-leven)

Spreker: Henrik Litske.

Confronting demographic change: a new solidarity between generations (Demografische veranderingen: een nieuwe solidariteit tussen de generaties)

11-12 juli, Brussel, België

Europese Commissie

Rapporteur: Hubert Krieger.

Intergroep „Vergrijzing” van het Europees Parlement

20 september, Brussel, België

Spreker: Gerlinde Ziniel.

European Federation of Older Persons (Europese ouderenorganisatie): 18e internationaal congres

30 september – 1 oktober, Ljubljana, Slovenië

Georganiseerd door EURAG

Voorzitter van workshopgroep: Robert Anderson.

Arbeidsverhoudingen

Social dialogue and industrial change (Sociale dialoog en industriële veranderingen)

24 februari, Brussel, België

EESC-CCMI-workshop

Spreker: Isabella Biletta

Prevention and resolution of conflicts (Conflictpreventie en -oplossing)

22-23 april, Sofia, Bulgarije

EVV-conferentie

Spreker: Timo Kauppinen

European social dialogue seminar on undeclared work (Seminar voor Europese sociale dialoog over zwartwerk)

19 september, Brussel, België

Gezamenlijk seminar EVV/UNICE

Spreker: Isabella Biletta

Employee involvement in a globalising world (Betrokkenheid van werknemers in een globaliserende wereld)

14-15 oktober, Frankfurt, Duitsland

Internationaal symposium

Spreker: Stavroula Demetriades

Social dialogue: different voices, common vision (Sociale dialoog: verschillende stemmen, gemeenschappelijke visie)

17 november, Londen, Verenigd Koninkrijk

Ministerie van Handel en Industrie, Verenigd Koninkrijk

De conferentie werd gehouden in het kader van het Britse voorzitterschap van de EU.

Spreker: Timo Kauppinen

Industrial relations in the EU, Japan and USA (Arbeidsverhoudingen in de EU, Japan en de VS)

24–25 november, Londen, Verenigd Koninkrijk

EIRO-workshop

Sprekers: Isabella Biletta, David Foden, Stavroula Demetriades

Arbeidsomstandigheden

Gezamenlijk seminar van ECE/IAO/Eurostat over de kwaliteit van werk

11–13 mei, Genève, Zwitserland

ECE/IAO/Eurostat

Spreker: Greet Vermeylen

Review on harassment/violence at the workplace (Evaluatie over pesterijen/geweld op het werk)

12 mei, Brussel, België

Gezamenlijk seminar van de sociale partners in de EU over geweld en pesterijen op het werk

Spreker: John Hurley

Training and employability (Opleiding en inzetbaarheid)

21–22 juni, Luxemburg

Gezamenlijke activiteit van het EWCO en het Luxemburgse EU-voorzitterschap

Sprekers: Willy Buschak, Jean-Michel Miller, Bernard Housett, John Hurley en Greet Vermeylen

Eerste internationale conferentie van de European Survey Research Association

18–22 juli, Barcelona, Spanje

European Survey Research Association

Spreker: Enrique Fernandez

High performance workplaces: because people mean business (Werkplekken waar uitstekende prestaties worden geleverd: omdat mensen van willen weten)

15 september, Londen, Verenigd Koninkrijk

Ministerie van Handel en Industrie, Verenigd Koninkrijk

Spreker: Enrique Fernandez

Successes, paradoxes and shortcomings: experiences with recent HRM-reform in the public services (Successen, paradoxen en tekortkomingen: ervaringen met recente hervormingen van het personeelsbeheer binnen overheidsdiensten)

26–27 september, Maastricht, Nederland

EIPA-seminar

Spreker: Jean-Michel Miller

Europees Waarnemingscentrum voor het veranderingsproces

The internationalisation of employment: a challenge for a fair globalisation (De internationalisering van de werkgelegenheid: een uitdaging voor een rechtvaardige globalisering)

11–12 april, Annecy, Frankrijk

IAO/het Franse ministerie van Arbeid, Werkgelegenheid en Sociale Cohesie

Spreker: Barbara Gerstenberger

Plenaire vergadering van het comité voor de sectorale sociale dialoog van de visserijsector

14 oktober, Brussel, België

Spreker: Torsten Müller

Eerste internationale conferentie van MIRE (Managing Innovative Restructuring in Europe) (Beheer van innovatieve herstructurering in Europa)

7–8 december, Parijs, Frankrijk

MIRE

Spreker: Donald Storrie

Employment in a time of change – technology, location and environment (Werkgelegenheid in een tijd van verandering – technologie, locatie en milieu)

7–8 december, Brussel, België

Sociaal-democratische Fractie in het Europees Parlement

Spreker: Barbara Gerstenberger

Algemeen

Unity beyond differences: the need for an integrated labour inspection system (Eenheid die verschillen overstijgt: de noodzaak van een geïntegreerd arbeidsinspectiesysteem)

9–11 maart, Mondorf-les-Bains, Luxemburg

IAO/Luxemburgs EU-voorzitterschap

Spreker: Willy Buschak

New perspectives of social policy (Nieuwe perspectieven van sociaal beleid)

8 april, Baden, Oostenrijk

Österreichische Bundesarbeitskammer (Oostenrijks federaal college voor arbeid)

Spreker: Willy Buschak (thematoespraak)

What's new in the EU? European information 2005 (Wat is nieuw in de EU? Europese informatie 2005)

14–15 april, Londen, Verenigd Koninkrijk

European Information Association (14e jaarlijkse conferentie)

Spreker: Elisabeth Lagerlöf.

Europese Stichting tot verbetering van de levens- en arbeidsomstandigheden

Jaarverslag 2005

2006 – 31 blz. – 21 x 29,7 cm